

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Selvitys turvallisuusselvitysprosessista

Kokkola, Jaana

2016 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Selvitys turvallisuusselvitysprosessista

Jaana Kokkola
Turvallisuus
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2016

Jaana Kokkola

Selvitys turvallisuusselvitysprosessista

Vuosi 2016

Sivumäärä 29

Työmarkkinoiden kansainvälistyminen, toimintojen ulkoistaminen ja verkostomaisen työskentelyn sekä henkilöstöstä lähtöisin olevien turvallisuusriskien suurentuneet vaikutukset loivat tarpeen tehdä muutoksia turvallisuusselvitysten tekemistä määrittävään lakiin. Lain uudistamisen tavoitteena oli suppeiden turvallisuusselvitysten korvaaminen rikostaustaselvityksillä ja se, että työnantaja voisi vaatia työnhakijaa esittämään itseään koskevan rikostaustaotteen. Muutokset astuivat voimaan 1.1.2015

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, millainen on henkilö- ja yritysturvaluusselvityksen tekemisen prosessi, mitä vaatimuksia turvallisuusselvityksen laatimisessa on, ja miten vuoden 2015 alusta voimaan tullut lakimuutos näihin asioihin vaikuttaa.

Tässä opinnäytetyössä muutoksia tarkastellaan erityisesti tietosuojan ja tietojenkäsittelyn näkökulmasta ja suhteessa muihin aikaisempiin lakeihin. Opinnäytetyön toteutus tehtiin kvalitatiivisilla tutkimusmenetelmillä ja lähdemateriaaleina käytettiin lakitietokantaa, viranomais-tiedotteita sekä erinäisiä lakimuutosten vaikutuksista informoivia verkkosivuja käyttäen.

Lakimuutos toi Suomen turvallisuusselvityskäytäntöjä kansainvälisempään malliin, mikä helpottaa etenkin monikansallisten yritysten henkilöstön työskentelyä Suomessa ja suomalaisten työntekijöiden siirtymistä ulkomaille. Sähköisessä muodossa selvityksiä on tulevaisuudessa nopeampi ja helpompi käsitellä. Keskitetystä rekisteristä ja kansainvälisesti yhtenäisistä laeista ja käytännöistä on tulevaisuudessa hyötyä, ja turvallisuuskin lisääntyy. Opinnäytetyöprosessin aikana oli havaittu, miten käytäntöihin ja järjestelmiin tehtyjen muutoksien käyttöönotto on todella hidasta.

Jaana Kokkola

A Study of the Security Clearance Process

Year	2016	Pages	29
------	------	-------	----

Internationalization of the labor market, outsourcing operations, networking based work methods and the growing impact of personnel based security risks together created the need to make changes to the laws defining rules for making security clearances. The aim for the renewal of the law regarding security clearances was to replace limited security clearances with criminal history background checks and that employers could require a criminal background check report from job applicants. The changes came in to effect in on 1 January 2015.

The purpose of this thesis was to find out what the process for making a security clearance for personnel and corporations is like, which requirements have been placed for making a security clearance and what kind of effects the changes made to the laws regarding these clearances have.

In this thesis the law changes are examined specifically from information security and personal data processing point of view and in relation to other, older laws. This thesis was carried out with qualitative research methods. Law database, public notifications and various websites focused on reporting changes made to laws and the effects of these changes, were used as source material.

Law renewal brought Finnish security clearance practices to a more international standard, which simplifies working internationally for both Finnish and foreign employees, especially for the personnel of multinational corporations. Security clearances in electric form will be much faster and simpler to handle in the future. A centralized registry and internationally uniform laws and practices will be of use in the future with the added benefit of increased security. During the process of making this thesis it was observed that application of changes made to practices and systems is extremely slow.

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät.....	7
3	Turvallisuusselvitys	7
3.1	Turvallisuusselvityksen tasot.....	9
3.2	Yritysturvallisuusselvityksen laatiminen ja tarkastus.....	11
3.3	Turvallisuusselvityksen tarkoitus ja prosessi	13
3.4	Turvallisuusselvitysrekisteri	16
3.5	Turvallisuusselvityslain muutokset ja vaikutukset	17
3.6	Turvallisuusselvityksen kohteen oikeusturva ja tietosuojaja	19
4	Johtopäätökset ja oman työn arviointi.....	21
	Taulukot	24
	Liitteet.....	25

1 Johdanto

Turvallisuusselvityksen tekemistä määrittävään lakiin 19.9.2014 tehdyt muutokset astuivat voimaan 1.1.2015. Muutos tuli tarpeelliseksi muun muassa työnmarkkinoiden kansainvälistymisen, toimintojen ulkoistamisen ja verkostomaisen työskentelyn lisääntymisen johdosta. Myös henkilöstöstä lähtöisin olevilla turvallisuusriskeillä on entistä suurempi vaikutus yritystoiminnassa. Henkilötietolaki, yksityisyysuojalaki. (oikeusministeri 2011)

Uudistamistyön tavoitteiksi asetettiin nykyisten suppeiden henkilöturvallisuusselvitysten korvaaminen rikostaustaselvityksillä ja se, että työnantaja voisi vaatia työnhakijaa esittämään itseään koskevan rikostaustatodotteen. Selvityksen tekemisestä tulee tiedottaa etukäteen, esimerkiksi työnhakuilmoituksessa, ja selvityksen alaisella henkilöllä olisi oikeus saada itseään koskevat taustaselvityksen sisältämät tiedot, pois lukien sellaiset rekisterit joihin rekisteröidyllä ei ole tarkistusoikeutta. Tällainen on esimerkiksi suojelupoliisin toiminnallinen tietojärjestelmä. Taustaselvityksistä pidettäisiin rekisteriä, jonka avulla voitaisiin estää tarpeettomien selvitysten laatiminen. Lisäksi lakimuutosta tehnyt työryhmä ehdotti erillistä yhteistä järjestelmää, jolla yrityksen tietoturvallisuuden kehittäminen tapahtuisi yhteisen kriteeristön pohjalta. Tällöin viestintävirasto voisi arvioida tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelmien tasoja osana valtion hallinnon tietoturvallisuuden kehittämistä. (Oikeusministeriö 2014a.)

Opinnäytetyössä on tarkoitus selvittää millainen prosessi on henkilö- ja yritysturvaluusselvityksen tekeminen, millaisia tahoja sen hakeminen sisältää ja millä tavalla vuoden 2015 alusta voimaan tullut lakimuutos näihin asioihin vaikuttaa. Lailla on kuitenkin laajalti vaikutusta jo olemassa oleviin lakeihin (liite 1). Muutoksen vaikutuspiiriin kuuluu oleellisia asioita, sekä työnantajan, yrityksen, että yksittäisen työnhakijan ja työntekijän kannalta. Opinnäytetyössä asiaa tarkastellaan erityisesti tietosuojan ja tietojenkäsittelyn näkökulmasta ja suhteesta muihin jo olemassa oleviin lakeihin.

Opinnäytetyö on toteutettu käyttämällä kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Lähdemateriaalina on käytetty lakitietokantaa, viranomaisten tiedotuksia ja erinäisiä lakimuutoksen vaikutuksista informoivia verkkosivuja. Vanhan ja uuden lain välisiä eroja on vertailtu ja lakiteksteille tehty sisällöllinen analyysi.

2 Opinnäytetyössä käytetyt menetelmät

Tämä opinnäytetyö on tutkielma. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää henkilö- ja yritysturvallisuusselvityksen prosessit. Sen tarkoituksena on selvittää, millaisia tahoja turvallisuusselvityksen hakeminen sisältää ja miten uusi turvallisuusselvityslaki (726/2014) vaikuttaa. Tarkoitus on tuottaa selvitys, jonka kautta muuttunut turvallisuusselvitysprosessi on selkeässä ja helposti sisäistettävässä muodossa.

Tiedonkeruumenetelmänä selvityksessä on käytetty kirjallisuuskatsausta. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on keskittyä tutkielman kannalta olennaisiin artikkeleihin ja julkaisuihin. Kirjallisuuskatsauksen pohjalta luodaan uutta tietoa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä tutkimusasetelmiin ja -menetelmiin, sekä aineiston analyysiin. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2013, 121.)

Aineistoanalyysia on tutkielmassa käytetty teorian rakentamisessa. Aineistoanalyysillä kuvataan tutkittavaa asiaa, ja tarkoituksena on luoda tästä selkeä kuva. Aineiston laadullisella käsittelyllä pyritään käsitteellistämään järkevä kokonaisuus. (Ruoppila ym. 1999, 119-124; Tuomi & Sarajärvi 2009, 107-108.)

3 Turvallisuusselvitys

Luvussa käydään läpi henkilö- ja yritysturvallisuusselvitykset nykyisen lain (726/2014) mukaan. Ensimmäisessä osassa perehdytään henkilöturvallisuusselvityksen lainsäädäntöön, ja tarkemmin vielä henkilöturvallisuusselvityksen perusteisiin. Luku vastaa kysymyksiin siitä millaisissa tehtävissä työskenteleminen edellyttää henkilön turvallisuusselvitystä ja millaisella laajuudella sen laadinta voidaan tehdä. Osiossa selvitetään mitä suppealla, perusmuotoisella ja laajalla selvityksellä tarkoitetaan, sekä esitellään mihin eri turvallisuusselvitysten laajuudet perustuvat ja miten käytettävä laajuus määritetään. Lopuksi selvitetään yritysturvallisuusselvitys, sen laatiminen ja tarkastus.

Siinä, missä aiemmin riitti esimerkiksi työhaastattelun yhteydessä esitetty tarve hakijan taustojen selvittämiseksi, on uudistuneen lain myötä tärkeä huomioonottaa, että selvitystä hakevalla taholla, esimerkiksi työnantaja, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen kohteelle turvallisuusselvityksen teosta etukäteen, mielellään jo työnhakuilmoituksessa. Tämä määritellään turvallisuusselvityslain (726/2014) toisen luvun 4§ 1 ja 2 momentissa. Selvityksen kohteelta tulee myös olla kirjallinen suostumus, jolloin voidaan varmistaa, että selvityksen kohde on tietoinen siitä millaisia tietoja turvallisuusselvityksen piiriin kuuluu, mihin tarkoitukseen selvitys tehdään, ja että kohteella on oikeus saada tietoonsa selvityksen sisältämät asiat. Turvallisuusselvityksen hakeneen tahon on lain mukaan kerrottava kohteelle selvityksen lopputu-

los. Jos selvitys on tehty kirjallisena, tulee se antaa nähtäväksi, ja halutessaan kohde voi pyytää siitä itselleen kopion.

Suojelupoliisin asiakkaan näkökulmasta keskeisin muutos on 1.1.2015 alkaen käyttöön otettava uusi yksityiskohtaisempi turvallisuusselvityslomake. Uusi lomake löytyy suojelupoliisin sivuilta, eikä vanhoja ole enää kelpuutettu. Lomakkeessa turvallisuusselvityksen kohde muun muassa ilmoittaa tiedot asuinpaikoistaan ulkomailla edellisen 10 vuoden ajalta sekä suostuu siihen, että hänen luotettavuuttaan tehtävässään seurataan poliisirekistereitä yhdistämällä turvallisuusselvityksen voimassaolon ajan, joka on perustilanteessa 5 vuotta. (Puolustusministeriö 2015.)

Turvallisuusselvityksasia voidaan viranomaisen harkinnan perusteella jättää ottamatta käsitteilyyn, mikäli kohteella on voimassa oleva vastaava selvitys. Selvityksen teon tarpeellisuutta katsotaan sen laativan viranomaistahon resurssien mukaisesti myös tilanteissa joissa turvallisuusselvityksen tai selvitystodistuksen hankkimista ei ole laissa veloitettu. Selvitystä hakevien tahojen ja selvityksen kohteiden tulee saada kuitenkin yhdenvertaista kohtelua ottaen huomioon myös kansainvälinen tietoturvallisuusvelvoite ja haetun turvallisuusselvityksen yleinen merkitys yhteiskunnan ja tietoturvallisuuden kannalta. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaan turvallisuusselvitys saa sisältää vain sellaisia salassa pidettäviksi määriteltyjä tietoja ja vain siinä laajuudessa, kuin selvityksen laatimisen kannalta on tarkoituksenmukaista. Kuten jos turvallisuusselvitykseen sisällytetään tieto keskenraaisesta rikosasiasta, on myös sisällytettävä missä vaiheessa asian käsittely on. Henkilöturvallisuusselvitystä laativalla viranomaistaholla ei ole oikeutta sisällyttää omaa näkemystään selvityksen kohteen sopivuudesta kyseessä olevaan virkaan tai tehtävään, kuten ei muutenkaan mitään mielipidettä henkilön yleisestä luotettavuudesta. Loppupeleissä turvallisuusselvityksen tulokset eivät mitenkään sido sitä, joka selvityshakemuksen on lähettänyt. Esimerkiksi jos selvitystä on hakenut yritys työnhakijasta ja työnhakijan rikosrekisteri tulee ilmi turvallisuusselvityksestä, se ei estä yritystä palkkaamasta henkilöä. Se kuinka tieto lopulta vaikuttaa, on puhtaasti yrityksen oma päätös.

Henkilöturvallisuusselvitystodistuksessa on merkintä sen myöntäneestä tahosta, sekä tehtävästä, jota varten se on annettu. Tarvittaessa merkitään tiedot todistuksen voimassaoloajasta ja siitä ettei selvitysmenettelyssä tullut esille mitään mikä estäisi selvityksen kohteena olevaa henkilöä toimimasta hakemuksen perusteena olevissa tehtävissä. Todistus on dokumentti tehdystä selvityksestä ja siitä, että hakijan tausta on nuhteeton ja täyttää turvallisuuden vaatimat kriteerit. Todistuksessa voidaan myös tuoda ilmi minkä suojaustason asiakirjoja kohteen

voidaan antaa käsitellä, sekä muita kansainvälisen tietoturvan edellyttämiä seikkoja. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

3.1 Turvallisuusselvityksen tasot

Turvallisuusselvityksiä tehdään kolmessa eri laajuudessa. Henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteinä käytettävät rekisterit valitaan selvityksen laajuuden perusteella. Suppea selvitys, jonka uuden lain myötä tekee paikallispoliisi, voi perustua 1 - 10 tietolähteeseen (Eroavaisuudet vanhan ja uuden turvallisuusselvityslain välillä; Liite 1), jotka ovat lain 25§:ssä mainittuna, pois lukien suojelupoliisin toiminnallinen rekisteri ja puolustusvoimien turvallisuusrekisteri. Perusmuotoisen selvityksen laadinnassa voidaan käyttää kaikkia 13:sta tietolähdettä, jotka ovat 25§:ssä mainittuina. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaan laajan selvityksen laadintaan voidaan käyttää kaikkia edellä mainitun lain tietolähteitä, joiden lisäksi voidaan käyttää tietoja henkilön elinkeinoelämästä, varallisuudesta, veloista ja muista taloudellisista sidoksista. Myös kohteen läheisistä voi heidän suostumuksellaan tehdä perusmuotoiset selvitykset. Kaikilla laajuustasoilla selvityksen kohdetta, eli henkilöä, voidaan tarvittaessa selvityksen laatijan toimesta haastella. Laatijana voi toimia paikallispoliisin ja suojelupoliisin lisäksi Pääesikunta silloin kun on kyse toimesta tai virasta puolustusvoimissa.

Suppea turvallisuusselvitys

Suppean turvallisuusselvityksen voi vuoden alussa voimaanastuneen lakimuutoksen (726/2014) myötä tehdä myös poliisihallituksen määräämä poliisihallinnon yksikkö, eli käytännössä paikallispoliisi. Suppean turvallisuusselvityksen voi laatia henkilöstä joka työsuhteensa puolesta käsittelee toistuvasti viranomaisten suojaustasoihin III - IV kuuluvia asiakirjoja tai viranomaisen myöntämiä henkilöpapereita, kuten passeja, tai pääsee kulkemaan itsenäisesti esimerkiksi vartiointi- tai huoltokäynnin yhteydessä sellaisissa tiloissa, joista saatavalla tiedolla, kuten pohjakartat tai henkilöstö, on mahdollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle, kansalaisten yleiselle turvallisuudelle tai vaarantaa jotain merkittävää yleistä etua. Tällaisia ovat esimerkiksi tilat, jotka ovat avainasemassa tietoliikenneyhteyksien ja sähkö- ja energiantuotannon ongelmattomassa toiminnassa.

Ydinvoimalassa, lentokentällä ja satamassa työskentely vaatii suppean turvallisuusselvityksen. Jos työssään kuljettaa ydinjätettä, käsittelee räjähteitä tai muuten pääsee käsiksi sellaisiin ihmiselle vaarallisiin aineisiin, joita voi käyttää kemiallisena tai biologisena aseena, riittää perusteeksi suppean selvityksen laadintaan. Suppea selvitys voidaan laatia myös henkilöstä jonka on mahdollista aiheuttaa vakavaa vaaraa kanssaihmisille elintarvike- tai lääkehuoltoon

kuuluvan tai sitä palvelevan toimen ohessa, tai henkilöstä joka käsittelee merkittävän arvon edestä rahaa tai muuta vastaavaa arvotavaraa, tai vastaa työnantajansa tai asiakkaiden varojen siirrosta, voidaan aiheuttaa vakavaa vahinkoa yritysten rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien luotettavuudelle. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaan suppean turvallisuusselvityksen voi laatia myös henkilöstä joka on osallistumassa siviilikriisinhallintatehtäviin, koulutuksiin tai harjoituksiin, toimii hätäkeskuksessa, poliisin- tai pelastustoiminnan hallinnossa ja/ tai asiantuntijana, opiskelee pelastusopistossa pelastustoimen tai hätäkeskustoiminnan ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa tai rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen koulutuksessa. Suojelupoliisi vastaa suppeankin selvityksen laatimisesta, mikäli kyseinen selvitys on kansainvälisen tietoturvalveloitteen toteuttamisen kannalta merkittävä.

Perusmuotoinen turvallisuusselvitys

Uuden turvallisuusselvityslain mukaan perusmuotoisen turvallisuusselvityksen henkilöstä laatii Suojelupoliisi. Perusmuotoinen turvallisuusselvitys laaditaan kun henkilöllä on työnsä puolesta oikeus käsitellä viranomaisten asiakirjoja jotka on turvaluokituksestaan suojatasoa II - III, tai hänellä on pääsy sellaisiin tietoihin, joiden paljastaminen voi aiheuttaa vakavaa haittaa valtion turvallisuudelle, väestönsuojelulle, poikkeusoloihin varautumiselle, maanpuolustukselle, kansainvälisille suhteille tai vastaavien asioiden suojaamiseksi tehdyille turvallisuusjärjestelyille. Vastaavasti myös henkilölle joka työskentelee eduskunnan- tai presidentin kansliassa, eduskunnan oikeusasiamiehenä tai valtionalouden tarkastusvirastossa, tai vastaavassa tehtävässä jonka puitteissa käsittelee edellä mainittua informaatiota. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Selvitys voidaan tehdä perusmuotoisena, kun henkilö työskentelee valtionjohtoa välittömästi palvelevassa tehtävässä tai tehtävässä jossa on mahdollista vahingoittaa infrastruktuureja, joiden toiminta on valtion ja yhteiskunnan kannalta välttämätöntä. Myös henkilön toimiminen esimerkiksi viranomaisten ja yhteiskunnan toiminnan kannalta tärkeän tietojärjestelmän pääkäyttäjänä mahdollistaa selvityksen tekemisen perusmuotoisena. Perusteltua tämän tason selvityksen tekeminen on myös, jos pääsee työnsä puolesta kasiksi sellaisiin asiakirjoihin joita paljastamalla, muokkaamalla, myymällä tai muulla vastaavalla laittomalla toiminnalla voi aiheuttaa vakavaa vahinkoa valtion taloudelle, rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toiminnalle tai väestölle merkitykselliselle elinkeinotoiminnalle. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslaki (726/2014) määrittää koulutukset, joiden hakijoille voidaan tehdä turvallisuusselvitys perusmuotoisena. Tällaisia koulutuksia ovat esimerkiksi Maanpuolustuskor-

keakoulu, Poliisiammattikorkeakoulu, sekä rajavartiolaitokselle ja ulkoasiainhallinnon tehtäviin tähtäävät koulutukset. Myös kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin, kuten rauhanturvaajaksi hakemisen yhteydessä, tehdään henkilölle selvitys myös tällä laajuudella.

Laaja turvallisuusselvitys

Turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaan laajan turvallisuusselvityksen laatijana toimii Suojelupoliisi ja se voidaan laatia henkilöstä, joka käsittelee työssään toistuvasti suojatasoihin I - II luokiteltuja asiakirjoja tai hoitaa sellaisia asioita, joiden salassapidon rikkominen voi aiheuttaa vahinkoa maanpuolustukselle, valtion turvallisuudelle tai Suomen kansainvälisille suhteille. Myös, jos henkilö haluaa toimia jonkin kansainvälisen järjestön tai toimielimen tehtävässä voi vaatimuksena olla henkilöturvallisuusselvityksen perusteella annettava todistus, jotta voi asettua ehdokkaaksi. Tämä perustuu kansainväliseen tietoturvaluotteluun.

Laajalle turvallisuusselvitykselle on perusteet, kun henkilö hakeutuu valtion turvallisuuden kannalta tärkeisiin kohteisiin tai virkoihin. Laajoja selvityksiä tehdään vähän, esimerkiksi vuonna 2010 niitä tehtiin 77kpl. (Mika Susi, taloussanomien) Nämä ovat olleet lähinnä julkisen puolen korkeita virkoja, joihin pyrkiville henkilöille laajamuotoinen selvitys voidaan perustellusti tehdä. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Pääesikunta vastaa myös laajoista selvityksistä puolustusvoimien virkojen osalta. ”Turvallisuusselvityslaki on keskeinen työväline puolustusvoimien henkilöstöturvallisuuden varmistamiseksi ja uuden henkilöstön rekrytoimiseksi.” Tilanteista riippuen on myös mahdollista perustaa työryhmä, johon kuuluu sekä Suojelupoliisin, että puolustusvoimien alaisuudessa toimivia henkilöitä. Tällöin työryhmä laatii ja vastaa turvallisuusselvitysten laatimisesta. (Puolustusvoimat 2015.)

3.2 Yritysturvallisuusselvityksen laatiminen ja tarkastus

Yritysturvallisuusselvityksellä tarkoitetaan yrityksen sekä yrityksen vastuuhenkilöiden luotettavuudesta laadittavaa selvitystä. Tähän yhteyteen kuuluu myös yrityksen tietoturvaluotteluun ja sitoumustenhoitokyvyn arvioiminen. Yrityksen vastuuhenkilöllä tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka ovat merkittynä viranomaisen julkiseen rekisteriin yhtiömiehenä, vastuullisena yhtiömiehenä, toimitusjohtajana, yrityksen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä. Yrityksen tietoturvaluottelun tason mittaamiseen voidaan käyttää esimerkiksi KATAKRia (Puolustusministeriö 2015b) tai jotain vastaavaa turvallisuuden auditointiin tarkoitettua mittaristoa. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Yritysturvallisuusselvitystodistukseen merkitään tiedot selvityksen kohde ja todistuksen antajan tiedot, voimassaoloaika, sekä selvityksen piiriin kuuluvat seikat ja arvioinnin perusteet, sekä niiden tulokset. Joissain tilanteissa on tarpeellista lisätä tieto minkä suojaustason asiakirjoja yrityksellä on edellytykset käsitellä, sekä kansainvälisen tietoturvallisuusveloitteen perusteet. Jos yritysturvallisuusselvityksen käyttötarkoitus sitä edellyttää, todistukseen merkitään myös tieto siitä, ettei selvitysmenettelyssä ole tullut esiin syitä, joiden vuoksi yritystä ei voitaisi valita hakemuksen perusteena olevaan tehtävään. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Yritysturvallisuusselvitystä voi hakea yritys jolta sellaisen hakemista veloitetaan. Esimerkiksi kansallista tietoturvallisuuden tai toisessa valtiossa aloitettavan liiketoiminnan puitteissa. Toisessa tapauksessa todistusta yritysturvallisuusselvityksestä voi lain mukaan vaatia viranomainen, jonka kanssa yrityksellä on tarkoitus solmia sopimus, etenkin jos yhteistyöntuloksena voi syntyä suojaluokitustason I-III asiakirjoja. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) mainitaan erikseen myös joitakin viranomaisen valvomia toimintaympäristöjä, joissa toimiakseen yritykseltä vaaditaan turvallisuusselvitys. Tällaisia ovat ydinvoimalat ja niiden toiminnan piiriin kuuluvat yritykset sekä räjähdysaineita valmistavat tai räjähdysaineita ja niiden valmistukseen käytettäviä aineita käsittelevät yritykset. Valtionhallintoa veloitetaan hakemaan turvallisuusselvitys yrityksestä, jos valtionhallinnon ja yrityksen välisen sopimuksen toteuttamiseksi on tarpeellista luovuttaa suojausluokan I-III asiakirjoja.

Yritysturvallisuusselvityksen edellytyksenä voi olla myös valvovan viranomaisen esittämä pyyntö tilanteessa, jossa yrityksen on tarkoitus toimia, tai on toimimassa aliurakoitsijana sellaisella alueella tai tiloissa, joihin ei ole yleisöllä pääsyä. Tällaisia ovat esimerkiksi lentokentät ja satamat. Mukaan luetaan myös tilat, joista saatavalla tiedolla, kuten pohjakartat tai henkilöstö, on mahdollisuus aiheuttaa vaaraa valtion turvallisuudelle, kansalaisten yleiselle turvallisuudelle tai vaarantaa jotain merkittävää yleistä etua. Tällaisia ovat esimerkiksi tilat, jotka ovat avainasemassa tietoliikenneyhteyksien sekä sähkö- ja energiantuotannon ongelmattomassa toiminnassa. Yritysturvallisuusselvitys voidaan laatia myös, kun halutaan suojata yrityksen liike- ja ammattisalaisuuksia tai sellaisia teknologisia tietoja, joiden vuotaminen vahingoittaisi merkittävästi yrityksen taloutta tai jotain muuta yleistä etua. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Yritysturvallisuusselvityksen laatimiseen voidaan käyttää yhdeksää eri tietolähdettä (Turvallisuusselvityksen laatimiseen käytettävät rekisterit; liite 2). Näitä ovat esimerkiksi tiedot yrityksen omistajien kansalaisuuksista, henkilöstön määrästä, yleisestä toiminnasta ja veroviranomaisten tietojärjestelmät. Yritys voi myös pyydettyäessä toimittaa tai antaa luvan tutkia tie-

toja raha- ja luottolaitoksista. Myös tietoja yrityksen tekemistä ja siihen kohdistuneista rikoksista voidaan käyttää, kuten samassa yhteydessä yrityksen vastuuhenkilön henkilöturvallisuusselvityksen tietoja. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Yritysturvallisuusselvitystä laadittaessa tarkastetaan 37§:n tietolähteet (Turvallisuusselvityksen laatimiseen käytettävät rekisterit; Liite 2) sekä yrityksen toimitilat ja tietojärjestelmät. Tarkastuksella selvitetään, miten yritys suojaa tietonsa ja tietojärjestelmänsä ulkopuolisilta ja onko yrityksen tiedon käsittely järjestetty siten, ettei ulkopuolinen taho pääse puuttumaan siihen missään tiedonkäsittelyn tai tietoliikenteen vaiheessa. Myös yrityksen tiedon säilytyksen tulee tapahtua siten, ettei asiattomilla ole pääsyä tiloihin joissa tietoa käsitellään ja säilytetään, tai joissa jotain selvityksen alaista toimintaa harjoitetaan. Myös yrityksen henkilöstön tulee olla asianmukaisesti koulutettu ja ohjeistettu. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslaki (726/2014) määrittää, että tarkastusta laativalle viranomaisella on oltava pääsy yrityksen toimitiloihin. Hänellä on selvityksen laatimisen yhteydessä oltava mahdollisuus tarkastaa kaikki yleiset turvallisuusjärjestelyt, joilla yritys on suojannut toimitilansa sekä tiedonkäsittelyn. Tässä vaiheessa voidaan myös tilanteen niin vaatiessa selvittää toteutuvatko tietoturvallisuusjärjestelyt vaaditulla tasolla. Mittaristona voidaan käyttää esimerkiksi KATAKRIa, tai vastaavaa, esimerkiksi selvitystä hakevan tahon omassa käytössä olevaa kriteeristöä. Yritys sitoutuu pitämään selvityksen aikaisen tietoturvatasonsa sekä ilmoittamaan valvovalle viranomaiselle, jos yrityksen tilanteeseen tulee muutoksia. Viranomaisella on myös myöhemmin oltava oikeus päästä seurannan yhteydessä tarkistamaan yrityksen toimitilat ja selvityksen alaiset järjestelyt.

3.3 Turvallisuusselvityksen tarkoitus ja prosessi

Turvallisuusselvitys on ennen kaikkea tärkeä ennaltaehkäisevä turvallisuuden työkalu, ja sen perimmäinen tarkoitus oli hyvin tiivistetty Taloussanomien (2011) artikkelissa. Turvallisuusselvityksen on tarkoitus olla yritykselle työkalu. Sen avulla pyritään estämään epäluotettavien henkilöiden pääsy tehtäviin joiden kautta henkilöllä on mahdollisuus uhata esimerkiksi valtion turvallisuutta. Laissa (726/2014) turvallisuusselvityksistä sanotaan, että turvallisuusselvityksillä pyritään ennalta estämään rikokset, joilla olisi Suomen sisäistä ja ulkoista turvallisuutta vakavasti vahingoittava vaikutus. Myös yksityisen huomattavan arvokasta liike- tai ammatillisaisuutta taikka kaikkiin näiden etujen suojaamisen kannalta erittäin merkittävää tietoturvallisuutta pyritään turvallisuusselvityksillä suojaamaan.

Laissa (726/2014) on säädetty siitä, miten selvityksen tietojen käsittely tulee hoitaa. Selvityksiä hakevalla taholla, eli tässä selvityksessä yrityksellä, on velvollisuus huolehtia, että tietoja käsittelee vain ne henkilöt, jotka niitä välttämättä tarvitsevat. Yrityksen on myös varmistet-

tava, ettei tietoja käytetä muuhun kuin hakemuksessa ilmaistuun tarkoitukseen. Samat asiat koskevat myös tahoja, jolle selvityksen kohde toimittaa turvallisuusselvitystodistuksen. Tiedot tulee hävittää välittömästi, kun niiden käyttötarkoitus on täyttynyt, kuitenkin viimeistään kuukauden kuluttua. Henkilöturvallisuusselvityksen ja siihen sisältyvien tietojen salassapidosta säädetään turvallisuusselvityslain (726/2014).

Turvallisuusselvityksiä työntekijöistään hakevan yrityksellä tulee olla riittävät puitteet huolehtia menettelyllä saatujen tietojen turvallisesta käsittelystä. Yrityksen tietoturvasuuden tulee olla riittävällä tasolla ja toimitilojen teknisiin tiloihin pääsyn tulee olla hallittua. Yrityksen kaikkien yleisten turvallisuusjärjestelyjen tulee olla kunnossa. Suojelupoliisille tulee toimittaa selvitys, jossa näytetään toteen, että yrityksen osalta turvallisuusselvityksen laatimisen edellytykset täyttyvät. Taulukossa 1 turvallisuusselvitysprosessin vaiheet on asetettu rinnakkain kunkin tahon toiminnan kannalta. Ajallisesti selvitysprosessissa menee noin 14 arkipäivää. Taulukossa laatijaksi on merkitty Suojelupoliisi, mutta selvityksen laajuudesta riippuen voi Suojelupoliisin kohdalla olla myös pääesikunta. Koko prosessia ja sen oikeellisuutta valvoo tietosuojavaltuutettu, jolla on oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä. Tietosuojavaltuutetulla on myös oikeus tutustua jo laadittuihin henkilöturvallisuusselvityksiin henkilötietojen oikeudellisen käsittelyn tarkastamiseksi. Prosessiin ei itsessään muuttuneen turvallisuusselvityslain jäljiltä ole muutoksia tullut.

Taulukko 1. Turvallisuusselvitysprosessi

Selvityksen vaiheet	SELVITYSTÄ HAKEVA TAHO	SUOJELUPOLIISI	SELVITYKSEN KOHDE
1.	Tietosuojaus ja tiedonkäsittely yrityksessä ovat sillä tasolla, että yritys pystyy huolehtimaan selvitysten tietosuojasta sen kaikissa vaiheissa.		
2.	Laatia Suojelupoliisille selvitys, jossa turvallisuusselvityksen tekemisen edellytykset käyvät toteen kyseisen tehtävän osalta.	Tarkastaa, että yrityksen tietojenkäsittely ja turvallisuus ovat riittäväällä tasolla. Kun edellytykset täyttyvät, antaa suostumuksen selvityksen laadintaan.	
3.	Turvallisuusselvityksen laadinnasta ilmoitetaan mahdolliselle kohteelle, esimerkiksi työpaikkailmoituksessa.		Hakee työpaikkaa/tehtävää.
4.	Toimittaa turvallisuusselvityshakemuksen, haetusta laajuudesta riippuen, joko Suojelu- tai paikallispoliisille.		Antaa kirjallisen suostumuksen turvallisuusselvityksen laadintaan.
5.		Selvitys laaditaan käyttäen laajuuden mukaisia rekistereitä – mahdollinen haastattelu.	
6.	Tekee päätöksen kohteen palkkaamisesta.	Selvityksen hakeneelle taholle ilmoitetaan, että selvitys on tehty, sekä siinä esille tulleista asioista jotka ovat tehtävän kannalta oleellisia.	Tiedonsaantioikeus selvityksen tuloksista.
7.		Seuranta	Tiedonsaantioikeus

Taulukossa on laskevassa järjestyksessä asetettu rinnakkain eri tahojen toiminta. Taulukko käsittelee henkilöturvallisuusselvitysprosessia, yritysturvallisuusselvityksen prosessi on kuitenkin periaatteiltaan hyvin samankaltainen. Puolustusvoimien tehtävien ollessa kyseessä, toimii Suojelupoliisin sijalla Pääesikunta. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Huomattavin muutos on selvityksen voimassaolo aika, joka uuden rekisterin myötä on voimassa viisi vuotta entisen vuoden sijaan, lukuun ottamatta määräaikaista tehtävää varten annetut todistukset. Myös toimivaltaisen viranomaisen arvion perusteella tehdyn päätöksen perusteella selvitystodistuksen voimassaoloaika voi olla viittä vuotta lyhyempi. Jatkossa ei henkilöstä ole tarpeellista tehdä uutta selvitystä, vaikka tehtävä vaihtuisikin. Suojelupoliisi tekee nuhteettomuusseurantaa henkilöstä, jolla on voimassaoleva turvallisuusselvitys. Nuhteettomuusseurannassa yhdistetään poliisin rikosasioiden vireilläolo- ja ratkaisutietoja sisältävät rekisterit suojelupoliisin turvallisuusselvitysrekisterissä oleviin henkilöihin (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaisesti turvallisuusselvitystodistus voidaan peruuttaa toimivaltaisen viranomaisen toimesta, mikäli kohde ei työskentele enää tehtävissä, joita varten todistus on alkujaan haettu, tai henkilö on laiminlyönyt tietoturvaselvoitettaan. Peruuttaminen on mahdollista myös tilanteessa, jossa henkilö syyllistyy tekoon, joka estäisi turvallisuusselvitystodistuksen myöntämisen. Yritysturvallisuusselvitystodistus voidaan peruuttaa, mikäli yritys ei enää täytä turvallisuusselvitystodistuksen vaatimuksia. Ennen kuin todistus voidaan peruuttaa, on toimivaltaisen viranomaisen kuultava sekä selvityksen kohdetta, että selvityksen tilannutta tahoa. Turvallisuusselvitysmenettelyn päättymisestä ja sen sisällöstä ilmoitetaan sitä hakeneelle taholle kirjallisesti tai antamalla kohteelle turvallisuusselvitystodistus. Menettelyn päättymisestä voidaan myös ilmoittaa sitä hakeneelle taholle suullisesti, mikäli selvitystä laadittaessa ei ole löytynyt mitään kohteen luotettavuuteen vaikuttavaa, eikä kohteen hakemaan tehtävään ole tarpeellista toimittaa turvallisuusselvitystodistusta.

Turvallisuusselvityksen kohteella on tiedonsaantioikeus kaikkien niiden rekistereiden osalta, joihin selvityksen kohteella on tarkastusoikeus. Tiedonsaantioikeuden nimissä kohde voi kuitenkin pyytää tietosuojavaltuutettua tutustumaan turvallisuusselvitykseen sen lainmukaisuuden tarkastamiseksi, myös sellaisten rekistereiden osalta, joihin hänellä ei ole itsellään pääsyä. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

3.4 Turvallisuusselvitysrekisteri

Lakimuutoksen yhteyteen perustettiin turvallisuusselvitysrekisteri. Sitä ei kuitenkaan saatu käyttöön vuonna 2015. Poliisin Internet-sivuilla olevan tiedon mukaan se valmistuu vuoden 2016 aikana. Suojelupoliisi tulee pääasiallisesti vastaamaan tästä rekisteristä. Rekisteriin tallennetaan laaditut turvallisuusselvitykset. Niiden voimassaoloaika on viisi vuotta, jolloin samasta henkilöstä tai yrityksestä ei tarvitse tehdä useita selvityksiä, pelkkä seuranta riittää. Rekisterin yhteyteen perustetaan sähköinen asiointipalvelu, jonka kautta hyväksytyt taho voi jatkossa toimittaa selvityshakemuksensa. (Poliisi 2016.)

Rekisterin (poliisi 2016) on tarkoitus vähentää tarpeettomia turvallisuusselvityksiä, helpottaa tiedon liikkumista toimivaltaisten viranomaisten välillä ja toimia selvityksen kohteiden nuhteettomuuden ja luotettavuuden seurannan työvälineenä. Tietojen oikeellisuudesta vastaa aina se viranomainen, joka tiedot rekisteriin tallettaa. (726/2014) Rekisterin myötä ei samasta kohteesta tarvitse tehdä uutta selvitystä vaikka työpaikka vaihtuu, kunhan selvitys on voimassaoleva ja sen taso on uuden tehtävän kannalta riittävä.

Turvallisuusselvityslaki (726/2014) velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen tallettamaan välittömästi turvallisuusselvitysrekisteriin tieto tehdystä turvallisuusselvityshakemuksesta, sen kohteen nimestä ja yksilöintitiedoista. Myös selvityksen laajuus tulee merkitä, kuten tiedot selvityksen tuloksesta tai vastaavasti turvallisuusselvitystodistuksesta. Kansallinen turvallisuusviranomainen on puolestaan velvollinen lisäämään tiedot antamastaan kansainvälisen tietoturvallisuusveloitteen edellyttämistä henkilöturvallisuus - ja yritysturvallisuustodistuksesta. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Edellä säädetystä huolimatta suojelupoliisi voi merkitä omasta henkilökunnastaan (tai pääesikunta puolustusvoimien henkilökunnasta) rekisteriin tiedot tarvittaessa osittain siten, etteivät ne ole muiden saatavissa. Eryteisesti, jos tietojen antaminen ulkopuolisille voisi vaarantaa viranomaisen toimintaa ja sen toimialaan kuuluvien tehtävien hoitamista. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

3.5 Turvallisuusselvityslain muutokset ja vaikutukset

Lailla on laajalti vaikutusta jo olemassa oleviin lakeihin (Eroavaisuudet vanhan ja uuden turvallisuusselvityslain välillä, liite 1). Muutoksen vaikutuspiiriin kuuluu oleellisia asioita, sekä työnantajan, yrityksen, että yksittäisen työnhakijan ja työntekijän kannalta. Opinnäytetyössä asiaa tarkastellaan erityisesti tietosuojan ja tietojenkäsittelyn näkökulmasta ja suhteesta muihin jo olemassa oleviin lakeihin.

Puolustusministeriön (2014) mukaan uuden lain (726/2014) tarkoitus on ehkäistä yhteiskunnan haavoittuvuutta, suojata valtion turvallisuutta. Lisäksi tarkoituksena on suojata maanpuoluksellista etua sekä yleistä turvallisuutta, kuten myös estää merkittäviä yksityisiä taloudellisia vahinkoja. Turvallisuusselvityslain uudistuksen yhteydessä henkilö- ja yritysturvallisuusselvityksiä koskeva laki yhdistettiin ja laajennettiin. (EK2015).

Uuden lain valmistelussa on pyritty löytämään tasapaino turvallisuusselvityksiä perustelevien intressien ja palkansaajien yksityisyyden suojan välillä. Vaikka lakiehdotusta on valmisteltu pitkään laajapohjaisessa työryhmässä, on uuteen lakiin ja sen valmisteluun esitetty myös

kriittisiä näkemyksiä. Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että nykyisen turvallisuusselvitysmenettelyn laajentamiseen tulee suhtautua hyvin pidättyväisesti. Pidättyvyyden vaatimus tulee koskea sekä erilaisten taustaselvitysten laatimisen edellytyksiä, että selvityksissä käytettävää tietopohjaa. (Akava Uutishuone 2011). Uuteen lakiin (726/2014) on sisällytetty määritteet, joiden avulla soveltaminen tarkentuu. Vanhassa laissa (177/2002) siinä käytettävien käsitteiden määrittelyä ei ollut, mutta uudessa laissa käsitteet on määritetty jo sen 1 luvussa. Tämä parantaa lain soveltamista kulloinkin tarkoituksenmukaiseen alueeseen.

Alkuperäinen säädös 177/2002 on laadittu vuonna 2002: Laki turvallisuusselvityksistä. Lakia on tarkennettu aikaisemmin vuosien 2002 ja 2014 välillä lähinnä turvallisuusselvitykseen käytettävien rekisteritietojen ja tietojärjestelmien mahdollisten selvityksen hakijoiden selvityksen kohteen piiriin kuuluvien tehtävien sekä turvallisuusselvityksistä pidettävien henkilörekisterien osalta.

Uuden, vuoden 2015 voimaan tulleen lain johdosta tehtiin muutoksia myös 22 muuhun lakiin. Muutoksia on tehty lähinnä tietoturvallisuuteen vaikuttaviin, rekisterin pitoa ja tiedon luovuttamista sääteleviin lakeihin. Uusi laki laajentaa tehtäviä, joita suorittavista henkilöistä on mahdollisuus teettää henkilöturvallisuusselvitys. Näin ollen yritysturvallisuusselvityksissä voidaan tutkia muun muassa yrityksen vastuuhenkilöiden taustoja. Lisäksi on tehty tarkennuksia tehtävään tai virkaan vaadittaviin kelpoisuusehtoihin sekä opintoihin hyväksymisen ehtoihin (Laki turvallisuusselvityksistä 177/2002).

Uudessa laissa pyritään huomioimaan muuttunut työ, verkostomainen toiminta sekä kansainväliset tilanteet. Uudistuksen myötä Suomen lainsäädäntö vastaa aikaisempaa paremmin kansainvälisesti yleisesti sovellettavia sääntöjä ja käytäntöjä (Puolustusministeriö 2014). Lakimuutoksen jälkeenkin henkilöturvallisuusselvityksiä laaditaan kolmella tasolla. Turvallisuusselvitysmenettelyyn pääsyn edellytykset kuitenkin muuttuivat ja yrityksille tuli velvollisuus ilmoittaa etukäteen turvallisuusselvityksen tekemisestä (EK2015).

Uuden turvallisuusselvityslain voimaantulo on vaikuttanut käytäntöihin ja useisiin muihin lakeihin. Merkittävimmät muutokset se on aiheuttanut lakeihin, jotka säätelevät kohteen oikeusturvaa, rekisterinpitäjän velvollisuuksia ja kansainvälisiä tilanteita. Vanhan lain (177/2002) mukaan jokaisella on oikeus saada toimivaltaiselta viranomaiselta tieto siitä, onko hänestä tehty turvallisuusselvitys tiettyä tehtävää varten. Selvityksen kohteena olevalla henkilöllä on oikeus pyynnöstään saada toimivaltaiselta viranomaiselta turvallisuusselvityksen hänestä sisältämät tiedot. Selvityksen kohteena olevalla henkilöllä ei kuitenkaan ole oikeutta saada tietoa, jos se on peräisin rekisteristä, johon rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta.

Yrityksen henkilöturvallisuusselvitysmenetelmiin liittyvät aiemmat säädökset ovat lakimuutoksen myötä kumoutuneet. Kysymyksen ollessa tehtävistä, joista on säädetty turvallisuusselvityslain (726/2014) 19 ja 21 pykälässä, henkilöturvallisuusselvityksen laadinnasta tehdään hakemus toimivaltaiselle viranomaiselle ilman erillistä hyväksymismenettelyä. (Oikeusministeriö, 2015c.)

Säännöksillä on haluttu laajentaa yrityksen mahdollisuuksia hakea henkilöturvallisuusselvityksiä muistakin kuin lain (726/2014) 19 ja 21 pykälässä viitattuihin tehtäviin valittavista. Ensimmäisessä vaiheessa Suojelupoliisi hyväksyy ne yrityksen tehtävät, joista henkilöturvallisuusselvitys voidaan tehdä. Suojelupoliisi vaatii ennen hyväksymispäätöksen tekemistä arviointikriteerilautakunnan lausunnon yrityksen hakemuksesta. Päätöksen jälkeen yrityksen tulee jättää turvallisuusselvityshakemukset niistä henkilöistä, jotka hoitavat päätöksen osoittamia tehtäviä yrityksessä. (Oikeusministeriö, 2015c.)

Kansainvälistä tietoturvaluusvelvoitteista annettua lakia muutettiin (588/2004) 1.1.2015. Tästä päivästä lukien kaikki kansainvälisten tietoturvaluusvelvoitteiden edellyttämät henkilöturvallisuusselvitystodistukset (Personnel Security Clearance Certificate, PSCC) myöntää Suomessa UM:n yhteydessä toimiva Kansallinen turvallisuusviranomainen (National Security Authority, NSA). Vanha vakuutuslomake on poistunut käytöstä. NSA ottaa käsittelyyn 1.1.2015 jälkeen vain uudet, asianmukaisesti täytetyt ja hakemuksen kohteena olevan henkilön allekirjoittamalla vakuutuksella varustetut Hakemus henkilöturvallisuusselvitystä (PSC-todistus) varten -lomakkeet. PSC-todistusta varten tehdään turvallisuusselvitys. Turvallisuusselvitys tehdään suojelupoliisin sivuilta saatavalla lomakkeella. Täytetty ja selvityksen kohteena olevan henkilön allekirjoituksella varustettu lomake toimitetaan NSA:lle yhdessä PSC-todistushakemuksen kanssa (Ulkoasianministeriö 2015).

3.6 Turvallisuusselvityksen kohteen oikeusturva ja tietosuojaja

Lakiuudistuksen jälkeen turvallisuusselvityksen oikeusturvan voidaan katsoa parantuneen uuden lain (726/2014) ja tiukentuneiden käytäntöjen ansiosta. Henkilöturvallisuusselvitys voidaan tehdä ainoastaan sellaisesta tehtävästä, jonka kohdalla täyttyvät selvityksen laatimisen edellytykset. Keskeinen uudistuksen mukanaan tuoma muutos yrityksille on työnantajan velvollisuus ilmoittaa etukäteen turvallisuusselvityksen hakemisesta. Jos työnantaja aikoo teettää työnhakijasta turvallisuusselvityksen, siitä on ilmoitettava työpaikkailmoituksessa tai muulla sopivalla tavalla (EK2015).

Turvallisuusselvityksen tekeminen edellyttää selvityksen kohteena olevan henkilön suostumusta. Suostumus annetaan allekirjoittamalla turvallisuusselvityslomake. Jokaisella on oikeus saada tieto siitä, onko hänestä tehty turvallisuusselvitys. Tiedon saa toimivaltaiselta viran-

omaiselta (poliisi, Suojelupoliisi, Pääesikunta). Selvityksen sisältämät tiedot on pyynnöstä myös saatava nähtäväksi. (Turvallisuusselvityslaki 726/2014.)

Työnantajan pitää ilmoittaa selvityksen tuloksesta selvityksen kohteelle. Hänelle on myös annettava mahdollinen kirjallinen lausunto nähtäväksi. Toimivaltainen viranomaisena voi myöntää selvityksen kohteelle turvallisuusselvityksen tekemisestä todistuksen, joka on voimassa enintään viisi vuotta (EK2015).

Jos henkilö haluaa tarkastaa lausunnon jossakin Suojelupoliisin toimipaikoista, hänen tulee ottaa yhteyttä ensin Suojelupoliisin lausuntotoimintoon tarkastusajan ja -paikan sopimiseksi. Turvallisuusselvityksen tiedot voivat perustua sellaisiin rekistereihin, joihin selvityksen kohteella eli henkilöllä ei ole tarkastusoikeutta. Tällöin kohteella on oikeus pyytää tietosuojavaltuutettua tutustumaan turvallisuusselvitykseen sen lainmukaisuuden tarkastamiseksi. (Poliisi, 2015.)

Henkilön tietämättä ei häntä koskevaa tietoa voi tarkistaa turvallisuusselvitysrekisteristä, vaan tarvitaan häneltä kirjallinen suostumus, sekä varmennus siitä, että henkilöturvallisuusselvityksen laatiminen tähän tehtävään on aiheellista. (Oikeusministeriö, 2015c.) Työnantajan pitää ilmoittaa selvityksen tuloksesta selvityksen kohteelle. Kohteella on myös oikeus saada kirjallinen selvitys nähtäväkseen (EK, 2015). Jos selvityksessä ei ole tullut esiin ilmoitettavaa tietoa, tieto selvityksen lopputuloksesta voidaan kertoa kohteelle suullisesti. Mikäli henkilöstä on annettu kirjallinen lausunto, tulee tämä antaa nähtäväksi vain kohdehenkilölle esimerkiksi ilmoittamalla kohdehenkilölle henkilökohtaisesti mahdollisuudesta nähdä lausunto hakijan toimipisteessä. Ilmoitus kirjallisesta lausunnosta voidaan antaa puhelimitse, sähköpostilla tai kirjeellä. (Oikeusministeriö, 2015c.)

Vanhan lain (177/2002) mukaan turvallisuusselvityksen sisältämiä tietoja ei saa käyttää muuhun tarkoitukseen kuin hakemuksessa on ilmoitettu. Hakijan tulee säilyttää turvallisuusselvitys siten, että sen sisältämiä tietoja voivat käsitellä vain ne henkilöt, jotka niitä tehtävissään välttämättä tarvitsevat. Hakijan on hävitettävä turvallisuusselvitys heti, kun se ei enää ole tarpeen selvitystä haettaessa ilmoitetun käyttötarkoituksen kannalta, kuitenkin viimeistään kahden vuoden kuluttua selvityksen tekemisestä. Turvallisuusselvityksen sekä sen antamiseen liittyvien asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen salassapitoon sekä turvallisuusselvitystä hankittaessa saatuja tietoja koskevaan vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia. Uudistuksen 726/2014 jälkeen turvallisuusselvityksen hakijalta edellytetään jo hakuvaiheessa todennetusti rekisterien ja turvallisuuteen liittyvien tekijöiden hallintaa.

4 Johtopäätökset ja oman työn arviointi

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää henkilö- ja yritysturvallisuus selvityksen prosessit. Selvityksessä haluttiin tuoda ilmi, millaisia tahoja turvallisuus selvityksen hakeminen sisältää ja miten uusi turvallisuus selvityslaki (726/2014) on vaikuttanut. Tarkoitus oli tuottaa selvitys, josta muuttuneen turvallisuus selvitys prosessin löytäisi selkeässä ja helposti sisäistettävässä muodossa.

Tutkielmaa tehdessä huomiota herättävää oli se, miten moneen lakiin yhden lain muutos vaikuttaa. Siihen liittyi paljon sellaisia pieniä osioita, jotka voivat maallikolta jäädä vaille huomiota, mutta joiden ymmärtäminen selkeyttäisi prosessia.

Mielestäni tutkielmasta täytti sen mitä sillä haettiin. Lisäarvoa olisi saanut, jos ajallisesti olisi ollut mahdollista toteuttaa suunnittelemani teemahaastattelu, mutta opinnäytetyö on toteutettu niillä henkisillä resursseilla joita sen työstäjällä oli. Työ on tekijänsä näköinen. Tästä syystä työ on tehty ilman varsinaista työelämän yhteistyökumppania ja se on itsenään seisova selvitys, joka on käytettävissä sellaisenaan. Opinnäytetyölle oli mahdollisia kohteita, mutta oma terveydellinen tilanteeni johti siihen, että työstin tehtävää omilla odotuksillani ja omaan tahtiini. Olen erittäin tyytyväinen sen valmistumiseen, vaikka työelämän yhteydellä olisikin ollut lisäarvoa.

Nettilähteitä on käytetty työn pääasiallisena tietopohjana, ja yllättävän monipuolisesti tietoa löytyikin. Se sopii mielestäni työn luonteeseen, sillä monesti Internet on se lähde, josta turvallisuus selvityksestä tietoa haetaan.

Ajallisesti tutkielma vei hieman suunniteltua kauemmin ja selvityksestä on saattanut tulla uutta tietoa, teoriapohjan tietojen pääasiallinen kerääminen on kuitenkin lopetettu vuoden 2016 alussa. Turvallisuus asioissa tilanne elää jatkuvasti ja uutta tietoa tulisi olla valmiina käsittelemään samaa tahtia. Työ jättää mahdollisuuden jatkolle, esimerkiksi sen pohjalta voisi laatia jonkun yksilöityneemmän oppaan.

Lähteet

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Aarnio, R. 2014. Tietosuojavaltuutetun toimisto. Välillinen tarkastusoikeus. Luettu 15.11.2015. <http://www.tietosuoja.fi/fi/index/blogi/6IUtCELFH/2014/Aa1Cuzsul.html.stx>

Akava. 2011. Uutishuone. Palkansaajakeskusjärjestöjen mietinnöstä "Turvallisuusselvityslain uudistaminen". Luettu 15.11.2015. http://www.akava.fi/uutishuone/lausunnot/lausuntoarkisto/akavanlausunnot2011/28.4.2011_omturvallisuusselvityksistaannetunlainuudistamistavalmistelleentyoryhmanmietinto

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2015. Uutishuone. Hyötytietoa yrityksille. Uusi turvallisuusselvityslaki voimaan – mikä muuttui? Luettu 15.11.2015. <http://ek.fi/ajankohtaista/hyotytietoa-yrityksille/2015/01/22/uusi-turvallisuusselvityslaki-voimaan-%E2%88%92-mika-muuttui/>

Hankinnat.fi-verkkopalvelu. 2015. Luettu 15.11.2015. <http://www.hankinnat.fi/fi/malleja-ja-lainsaadantoa/hankintauutisia/lainsaadanto/turvallisuusselvityslaki/Sivut/default.aspx>

Fondia. 2015. Virtual lawyer. Luettu 15.11.2015. https://virtuallawyer.fondiatools.com/Sivut/Tietosuoja%20ty%C3%B6suhteessa.aspx?url=https://virtuallawyer.fondiatools.com:443/Sivut/Results.aspx?k=turvallisuussel*

Kansallinen turvallisuusviranomainen. 2015. Kansainvälisen turvallisuusluokitellun tietoaineiston käsittelyohje. Luettu 15.11.2015 <http://formin.fi/public/default.aspx?contentid=328463&contentlan=1&culture=fi-FI>

Laki turvallisuusselvityksistä (177/2002). Luettu 15.11.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2002/20020177>

Oikeusministeriö. 2014a. Henkilöturvallisuusselvityksen kohteen asema ja oikeusturva. Luettu 14.11.2015. <http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/toiminta/laitjalainvalmistelunkehittaminen/HBU0XzBuL/Henkiloturvallisuusselvityksenkohteenasemajaoikeusturva.pdf>

Oikeusministeriö. 2014b. Turvallisuusselvityslaki - Yleisesittely. Luettu 14.11.2015. http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/uutiset/uutiset2014/Mt998hZ2t/Turvallisuusselvityslain_esittely.pdf

Oikeusministeriö. 2015c. Kysymyksiä ja vastauksia turvallisuusselvityslaista. Luettu 14.11.2015. http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/toiminta/laitjalainvalmistelunkehittaminen/qiJotQBi5/Turse_Kysymyksiä_ja_vastauksia_turvallisuusselvityslaista_31032015.pdf

Oikeusministeriö. 2015d. Turvallisuuslain esittely. Luettu 15.11.2015. <http://www.oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/uutiset/uutiset2014/Mt998hZ2t/>

Oikeusrekisterikeskus. 2015. Yksityisoikeudelliset rekisterit. Luettu 19.4.2015. <http://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/rekisterit/muutrekisterit.html>

Poliisi. 2015. Omien tietojen tarkistaminen poliisin henkilökisteristä. Luettu 15.11.2015. https://www.poliisi.fi/palvelut/omien_tietojen_tarkistaminen

- Poliisi. 2016. Turvallisuusselvitykset. Luettu 24.5.2016.
https://www.poliisi.fi/turvallisuus_ja_valvonta/turvallisuusselvitykset
- Puolustusministeriö. 2015a. Kansallinen turvallisuusviranomaisen. Turvallisuusviranomaisten käsikirja yrityksille. Luettu 11.15.2015.
<http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=89013&GUID={1787C81D-6598-4469-AA23-FFB2A9DBC413}>
- Puolustusministeriö. 2015b. KATAKRI 2015. Tietoturvallisuuden auditointityökalu viranomaisille. Luettu 11.12.2015.
http://www.defmin.fi/files/3165/Katakri_2015_Tietoturvallisuuden_auditointityokalu_viranomaisille.pdf
- Puolustusvoimat. 2015. Turvallisuusselvitysmenettely uusiutuu 2015. Luettu 15.11.2015.
<http://www.puolustusvoimat.fi/wcm/su+puolustusvoimat.fi/pv.fi+staattinen+sivusto+su/puolustusvoimat/tiedotteet/turvallisuusselvitysmenettely+uusiutuu+2015>
- Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. (toim.) 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena.
- Taloussanomat. 2011. Tämä tekee työntekijästä vaarallisen. Luettu 15.11. 2015.
<http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2011/08/28/tama-tekee-tyontekijasta-vaarallisen/201111962/139>
- Tietosuojavaltuutettu. 2015. Luettu 14.11.2015.
<http://www.tietosuoja.fi/material/attachments/tietosuojavaltuutettu/tietosuojavaltuu>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turvallisuusselvityslaki (726/2014). Luettu 15.11.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140726>
- Ulkoasiainministeriö. 2015. Kansallisen turvallisuusviranomaisen palvelut ja ohjeet. (National Security Authority, NSA) Luettu 15.11.2015.
<http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=49659>
- Valtioneuvosto. 2015. Lautakunta yhtenäistämään turvallisuusselvitysmenettelyjä. Tiedote. Luettu 15.11.2015. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/lautakunta-yhtenaistamaan-turvallisuusselvitysmenettelyja

Taulukot

Taulukko 1. Turvallisuusselvitysprosessi	15
--	----

Liitteet

Liite 1. Eroavaisuudet vanhan ja uuden turvallisuuselvityslain välillä	26
Liite 2. Turvallisuuselvityksen laatimiseen käytettävät rekisterit	29

Liite 1. Eroavaisuudet vanhan ja uuden turvallisuusselvityslain välillä

Uuden Tietoturvaselvityslain (726/2014) vaikutus muihin lakeihin jakautuu lähinnä tietoturvalisuutta ja rekisterienpitoa sekä hakijoiden kelpoisuutta koskeviin lakeihin. Kansainväliset kysymykset nousevat myös esille:

Tietoturvaluutta ja rekisterienpitoa koskevat muutokset:

Laki tietoturvaluuden arviointilaitoksista annetun lain muuttamisesta (727/2014):

4 § Hakemuksen käsittely: Viestintäviraston annettava suojelupoliisille tilaisuus lausuntoon.

13 a § Turvaluusselvitysrekisteriin merkittävät tiedot :

Viestintäviraston merkinnät turvaluusmerkintärekisteriin.

Arvioinnin kohteelle tieto tietojenkäsittelyn tarkoituksesta.

Laki viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvaluuden arvioinnista annetun lain muuttamisesta (728/2014)

8 a § Viranomaisen velvollisuus hankkia todistus: Käytettävät tietojärjestelmät, asiakirjojen turvaluusluokitus.

8 b § Turvaluusselvitysrekisteriin merkittävät tiedot ja merkinnän poistaminen: Tietojen tallennus ainoastaan turvaluusselvitysrekisteriin.

Tietojen poisto rekisteristä määrääjän umpeuduttua.

19 § Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille: Poliisin oikeus luovuttaa tietoja.

Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain muuttamisesta (729/2014)

25 § Tietojen poistaminen suojelupoliisin toiminnallisesta tietojärjestelmästä:

25 vuoden määräaika.

Laki viestintähallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (730/2014)

2 § Viestintäviraston tehtävät: Tehtävien tarkennus.

4 § Turvaluusviranomaiset ja niiden tehtävät: Tehtävien tarkennus.

Laki kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain muuttamisesta (731/2014)

11 § Henkilöturvaluusselvitystodistus, sen voimassaolo ja peruuttaminen:

Ohjeistus laatimiseen. Arviointi ja haastattelu. Perustelut kieltäytymiseen.

12 § Yritysturvaluusselvitystodistus, sen voimassaolo ja peruuttaminen: Antaja kansallinen turvaluusviranomainen, kansallisia lakeja soveltaen.

14 § Todistusta koskevien tietojen merkitseminen turvaluusselvitysrekisteriin

20 a § Muutoksenhaku

Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä annetun lain 5 ja 10 §:n muuttamisesta (732/2014)

5 § Asiakastietojärjestelmän käyttötarkoitus

10 § Asiakastietojärjestelmän tietojen luovuttaminen

Laki rikosrekisterilain muuttamisesta (733/2014)

4 § Rikosrekisteristä voidaan 3 §:ssä tai muussa laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa henkilöä koskeva tieto: Rahanpesun ehkäiseminen.

Laki liiketoimintakiellosta annetun lain 21 §:n muuttamisesta (734/2014)

21 § Rekisteri: Tiedot päättyneistä liiketoimintakielloista on pidettävä salassa. Poikkeukset.

Laki ilmailulain 105 §:n muuttamisesta (740/2014)

105 § Kulkuoikeus ja Liikenteen turvallisuusviraston oikeus saada tietoja viranomaisilta: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Laki ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n muuttamisesta (741/2014)

70 § Esitutkinta- ja eräät muut viranomaiset ja tuomioistuin: Oikeus tietojen luovutukseen.

Laki ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 2 §:n muuttamisesta (742/2014)

2 § Rekisterin pito ja käyttötarkoitus: Rekisterin tarkoituksen tarkennus.

Laki poliisilain 7 luvun 6 §:n muuttamisesta (743/2014)

6 § Viittaussäännös tietojen luovuttamisesta: Tietojen luovutus toiselle yksikölle.

Laki puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta (745/2014)

25 § Tietojen saanti viranomaisilta: Oikeus tiedonsaantiin.

26 § Luotettavuustodistuksen myöntämisen edellytykset

36 § Maksut

Kelpoisuus tehtävään tai virkaan, opintoihin valinta:

Laki valtion virkamieslain muuttamisesta (735/2014)

8 c § Virkaan nimittämisen edellytykset.

Laki panostajalain muuttamisesta (736/2014)

2 a § Turvallisuusselvityksen hankkiminen: Suppea turvallisuusselvitys.

Laki yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 59 §:n muuttamisesta (737/2014)

59 § Turvallisusselvitykset; Suppea turvallisusselvitys.

Laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta (738/2014)

9 § Opiskelijaksi ottaminen ammatilliseen tutkintoon johtavaan koulutukseen: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Laki Pelastusopistosta annetun lain 18 §:n muuttamisesta (739/2014)

8 § Kelpoisuus opintoihin: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 19 §:n muuttamisesta (746/2014)

19 § Opiskelijaksi pyrkivän terveydentilatiedot ja turvallisusselvitys: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Laki kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämisestä sekä niiden hävittämistä koskevan yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä ja sen soveltamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta (747/2014)

5 § Tarkastus- ja valvontaoikeudet: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Laki eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (748/2014)

4 § Liikenteen turvallisuusviraston erityistehtävät: Viittaus uuteen lakiin 726/2014

Muut:

Laki puolustusvoimista annetun lain 16 §:n 3 momentin kumoamisesta (744/2014)

1 § Kumottu: (Aiemmin rekisteriin kirjattu tieto kansainvälisestä ja henkilökohtaisesta turvallisuustarkastuksesta)

Liite 2. Turvallisuusselvityksen laatimiseen käytettävät rekisterit

Rekisteri	Laki 726/2014		
	Perusmuotoinen	Laaja	Suppea
1) väestötietojärjestelmään;	x	x	x
2) rikosrekisteriin, liiketoimintakieltorekisteriin sekä sakkorangaistusta koskeviin sakkorekisterin tietoihin; vastaaviin toisen valtion viranomaisen pitämiin rekistereihin;	x	x	x
3) oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän diaari- ja asianhallintajärjestelmän valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään syyteharkinnassa olevista tai olleista rikosasioista taikka ratkaisu- ja ilmoitusjärjestelmän ratkaisuihin rikosasioissa;	x	x	x
4) henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) tarkoitettuun poliisiasiain tietojärjestelmään, hallintoasiain tietojärjestelmään ja suojelupoliisin toiminnalliseen tietojärjestelmään;	x	x	x
5) pääesikunnan pitämiin sotilasoikeudenhoidon tietojärjestelmään sekä turvallisuustietorekisteriin;	x	x	x
6) rajavartiolaitoksen esikunnan pitämään rajavalvontarekisteriin;	x	x	x
7) Tullin pitämään tutkinta- ja virka-apujärjestelmään;	x	x	x
8) ammatin- tai elinkeinonharjoittajia sekä heidän toimikelpoisuuttaan koskeviin rekistereihin;	x	x	x
9) laissa säädettyä toimintaa valvovan viranomaisen ylläpitämään rekisteriin talletettuihin yrityksen vastuuhenkilön toimikelpoisuutta koskeviin tietoihin;	x	x	x
10) ulkomaalaisrekisteriin ja viisumirekisteriin;	x	x	x
11) ulosottorekisteriin ja luottotietorekisteriin;	x	x	
12) edellä 1-3 kohdassa tarkoitettuja rekistereitä vastaaviin toisen valtion viranomaisen pitämiin rekistereihin;	x	x	
13) edellä 4 kohdassa tarkoitettuja rekistereitä vastaaviin toisen valtion viranomaisen rekisterin tietoihin, jos:	x	x	
1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;		x	
2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;		x	
3) perhe- ja sukulaisuussuhteista.		x	